

GEVEINSDE EN WARE REDENEN VOOR DE OORLOG OM IRAK

Recente uitspraken van Amerikaanse functionarissen hebben opnieuw de vraag opgeroepen om welke redenen de Verenigde Staten nu werkelijk een oorlog zijn begonnen tegen Saddam Hussein's regime in Irak. De VS heeft maandenlang geprobeerd de wereld ervan te overtuigen dat er geen andere optie was dan oorlog, omdat het Iraakse regime massavernietigingswapens zou bezitten, en omdat 'effectieve ontwapening' alleen via een oorlog zou kunnen worden bereikt. Intussen zijn er ruim zes weken verstreken sinds het einde van de bloedige oorlog, maar ondanks koortsachtige inspanningen van een groot *Amerikaans* inspectieteam zijn er geen nukleaire, chemische of biologische wapenvoorraden ontdekt. Bijgevolg staat de Amerikaanse regering onder druk, van de pers en van leden van het Congres, om openheid van zaken te geven. Terwijl de minister van defensie Donald Rumsfeld speculeert over de mogelijkheid dat Saddam Hussein zich van de vermeende massavernietigingswapens voor het begin van de oorlog heeft ontdaan, doet de tweede man van het Pentagon, Paul Wolfowitz, de ontstellende uitspraak dat het argument aangaande ontwapening van Irak alleen om bureaucratische redenen is gehanteerd. De wereld zou zo het makkelijkst te overtuigen zijn... (1). Tijd voor een terugblik op de *geveinsde* en de *ware* redenen voor de oorlog tegen Irak.

1.

Laten we, om te beginnen, nog eens teruggaan naar de periode van voor de oorlog, toen de discussie zich in de Verenigde Naties toespitste op de vraag naar de mogelijke ontduiking van VN-resoluties door het regime van Saddam Hussein. Als voornaamste voorstander van een oorlog hamerde de VS er constant op, dat schendingen van VN-resoluties niet getolereerd konden worden, omdat zij de geloofwaardigheid van de VN en van het internationale rechtsbestel in gevaar zouden brengen. Een eerste constatering bij een kritische terugblik op de voorgeschiedenis van de oorlog om Irak dient, mijns inziens, te zijn dat de VS zelf de geloofwaardigheid van het VN-inspectieregime bij voorbaat hadden ondermijnd. Immers, enkele maanden voordat de VN zijn inspecties aangaande de aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak hernam, i.e. in juni, 2002, hield de Amerikaanse president Bush een rede waarin hij het recht op een '*preventieve oorlog*' voor de VS opeiste. Volgens deze nieuwe militaire doctrine hebben de VS niet alleen het recht zich te verdedigen tegen de aanval van een buitenlandse mogendheid, of tegen een mogendheid die de VS dreigen te overrompelen. Nee, de enige supermacht ter wereld heeft volgens de doctrine van de '*preventieve aanval*' ook het recht om elke staat aan te vallen die een *potentiele* dreiging voor haar vormt.

De doctrine werd nimmer een hoofdthema van discussie in de maandenlange controverse in de VN-Veiligheidsraad over het beleid rond Irak. Toch zou een debat over de juridische implicaties van de doctrine wel degelijk op zijn plaats zijn. Zo schreven zestien toonaangevende Britse en Europese hoogleraren internationaal recht begin maart een brief aan de Britse premier Tony Blair, waarin zij onomwonden stelden dat de doctrine *illegaal* is onder het bestaande internationale recht. Het VN-handvest biedt

simpelweg geen aanknopingspunten om een oorlog op die gronden toe te staan. Ook de Amerikaanse rechtsgeleerde Richard Falk wees er, in een artikel in het gerenommeerde Franse maandblad *Le Monde Diplomatique*, op dat de doctrine in strijd is met bepalingen van het VN-handvest, en dat zij een grote bedreiging vormt voor het hele internationale rechtsbestel (2). De VN-discussie over het inspectie-regime liep, zoals bekend, uiteindelijk vast. Hoewel de VS er alles aan deden om aarzelende leden van de Veiligheidsraad over de streep te trekken, kregen zij nooit een goedkeuring voor hun agressie. Maar had de nieuwe VS-doctrine die als een zwaard van Damocles blijft hangen boven het hoofd van elke regering die zich kritisch tegenover de VS opstelt, niet allang onderwerp van een apart debat in de Veiligheidsraad moeten zijn?

2.

Blijven we nog even stilstaan bij de geveinsde redenen voor de oorlog. Bij de discussie over Irak's vermeende bezit van massavernietigingswapens ging het om twee vragen: in hoeverre was de bewijslast die er door de VS en door diens voornaamste handlangers, Groot-Brittannië, werd aangevoerd, integer? En waren de VS werkelijk bang voor een Iraakse dreiging, of waren er andere hoofdmotieven voor het voeren van oorlog? Wat betreft het eerste is het opvallendst, dat de bewijsvoering die de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Powell in zijn geruchtmakende toespraak in de Veiligheidsraad van begin februari rond Irak's vermeende bezit van *atoomwapens* opbouwde door een van de leiders van het VN-inspectieteam vlak voor het begin van de oorlog nadrukkelijk is verworpen. Op 7 maart j.l. gaf Al-Baradei, het hoofd van het Internationale Atoom-agentschap, in de Veiligheidsraad zijn visie op drie punten in Powell's bewijslast. Hij stelde dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de aluminiumbuizen die Irak eerder had geïmporteerd voor nucleaire verrijking waren bedoeld. De magneten waarover Saddam's regering beschikte waren bedoeld voor geleiding van raketten, en hadden niets te maken met een eventueel verrijgingsproces. En geruchten dat Irak uit het Afrikaanse land Niger uranium zou hebben geïmporteerd waren niet authentiek, maar gebaseerd op *vervalste* documenten.

Na afloop van de oorlog heeft het hoofd van het voormalige VN-inspectieteam, Hans Blix, de beschuldiging dat Westerse veiligheidsdiensten het publiek om de tuin hebben geleid herhaald. En terwijl Irak inmiddels is bezet, is in de VS de discussie losgebroken niet slechts over de vraag of de bewijsvoering rond kernwapens bewust vervalst is, maar over de vraag of Irak in de maanden voorafgaand aan de oorlog überhaupt nog enige massavernietigingswapens bezat. Meerdere Iraakse topwetenschappers die voor Saddam Hussein hebben gewerkt, hebben zich inmiddels aan de Amerikaans-Britse bezettingsmacht overgegeven. Geen van hen lijkt de bezetters op het spoor van geheime voorraden te hebben gezet. Amer Al-Saadi, Saddam's hoogste wetenschappelijke adviseur, heeft naar verluid verklaard dat er geen massavernietigingswapens zullen worden gevonden. Een hoewel het denkbaar is, dat er hier of daar in Irak nog sporen van chemische of biologische wapens zullen worden aangetroffen, trekken politici en journalisten al de conclusie dat de VS en Groot-Brittannië hebben gebluft. Volgens Jane Harman, een Democratisch lid van het Huis van Afgevaardigden, 'zou dit wel eens het grootste bedrog van veiligheidsdiensten aller tijden kunnen zijn'. *Le Monde*,

in zijn redactioneel commentaar van 30 mei j.l. spreekt van ‘ongetwijfeld de allergrootste staatsleugen’ in recente jaren (3).

3.

Het schandaal rond de officiële redenen om ten oorlog te trekken, is echter veel omvattender dan een geïsoleerde discussie over het Saddam’s vermeende bezit van massavernietigingswapens zou doen vermoeden. Want wederom, net als in het geval van de discussie over schending van VN-bepalingen, had de discussie allang over gevaarlijke beleidsontwikkelingen in de VS zelf moeten gaan. Na het einde van de Koude Oorlog hebben de VS, net als Rusland, een deel van hun voorraad strategische kernwapens ontmanteld, maar inmiddels lijkt de periode van het afbouwen van ‘overkill’ voorbij. Bij de besprekingen van de begroting van het Pentagon voor 2004 heeft de Senaat kortgeleden het besluit genomen om een verbod dat men eerder had uitgevaardigd, het zogenaamde *Spratt-Furse amendment*, op te heffen. Dit amendement van 1993 stond niet toe dat er onderzoek werd gedaan naar kernwapens met een explosieve kracht van minder dan 5 kiloton, of dat zulke kernwapens ontwikkeld werden. Met het opheffen van dit amendement is, zoals Karel Knip betoogt, de weg vrijgebaand voor onderzoek naar drie soorten kleine kernwapens, i.e. kernbommen met een relatief kleine explosieve kracht, kernwapens die zich diep ingraven voor ze tot ontploffing komen, en kernwapens die worden ontworpen om tegen voorraden biologische en chemische wapens te worden ingezet (4).

In oorlogen die de VS sinds begin negentiger jaren heeft gevoerd, heeft de supermacht er niet voor teruggeschrikt om gebruik te maken van munitie die verarmd uranium bevat, en ook tijdens de derde Golf-oorlog van maart-april van dit jaar lijken Amerikaanse troepen zulke munitie te hebben ingezet. Op de gevaren voor de gezondheid van mensen te plaatse, en ook van Amerikaanse soldaten, is al vele malen geweest. De draagwijdte van het huidige Senaats-besluit inzake kernwapens is echter zo vergaand, dat dit op zich al tot een nieuwe golf van vredesdemonstraties aanleiding zou moeten geven. Onder het Non-Proliferatieverdrag van 1970 hebben kernwapenstaten zich er, in ruil voor de toezegging van niet-kernwapenstaten om geen atoomwapens te ontwikkelen, toe verplicht naar nucleaire *ontwapening* te streven, en zijn moreel gebonden om geen atoomwapens tegen niet-nucleaire staten te gebruiken. Met de opheffing van het verbod dat verwoord stond in het *Spratt-Furse amendment* hebben niet alleen Amerikaanse kernwapenlaboratoria de ruimte gekregen om nieuwe atoomwapens te ontwikkelen. Het gevaar dat die zullen worden gebruikt tegen niet-nucleaire staten is levensgroot. In het Nucleair Posture Review van het Pentagon van begin 2002 worden niet-nucleaire staten waartegen tactische kernwapens kunnen worden ingezet met naam en toenaam vermeld (5). Er is zelfs al gespeculeerd over de mogelijke inzet van kernwapens in de context van een ‘preventieve’ oorlog.

4.

In een eerdere bijdrage aan VD-AMOK, voorafgaand aan de oorlog, heb ik twee hoofddrijfveren genoemd voor de agressie-oorlog tegen Irak, i.e. de drang van de VS om

de toegang tot oliebronnen koste-wat-koste veilig te stellen, en de wens van de VS-regering om militaire aankopen opnieuw te gebruiken als hefboom voor conjunctuur-beleid, op een moment dat de Amerikaanse economie een periodieke crisis doormaakt. Gegevens die zijn bekend geworden sinds het schrijven van dat stuk bevestigen dat die twee economische belangen inderdaad tot de ware redenen voor het bloedvergieten behoren. In mei, 2001, publiceerde de nationale energiegroep van de VS onder leiding van vice-president Cheney een document waarin ondermeer werd gesteld dat de VS er, met het oog op hun toekomstige energiebehoeften, alles aan moeten doen om de greep op olievoorraden in het Midden-Oosten te versterken. De olieproductie in de VS zal gedurende de komende twee decennia met 12 procent afnemen, en omdat de VS-energiebehoefte blijft toenemen groeit de afhankelijkheid van importen. Het Cheney-rapport vindt er geen doekjes om: het gebied rond de Perzische Golf waar zich tweederde van de wereldolievoorraden bevinden, kan 't best in de toenemende vraag helpen voorzien. En hoewel voor exploitatie van de Iraakse olie enorme investeringen zijn vereist, zijn de Iraakse olievoorraden - na die van Saoedi Arabie de allergrootste ter wereld - voor de VS van cruciaal belang (6).

Ook twijfels over de vraag of het belang van conjunctuur-regulering een rol speelde bij de oorlogsplannen kunnen weersproken worden aan de hand van nieuwe feiten. Academics die niet overtuigd zijn van het idee dat de VS zijn militaire bestedingen, net als in de Reagan-periode van de tachtiger jaren, voor macro-economisch beleid aanwenden, verwijzen ernaar dat de omvang van de officiële militaire begroting welliswaar gestaag groeit, maar nog steeds klein blijft in verhouding tot de omvang van het Bruto Binnenlands Product van de VS (minder dan 4 procent). De militaire bestedingen behelzen echter ook uitgaven die niet staan vermeld in de begroting, aangezien het Pentagon die er als 'uitzonderlijke' oorlogsuitgaven bewust buiten houdt. En wat het meest veelzeggend is: een deel van de nieuwe en additionele uitgaven komt juist ten goede aan de civiele en militair/civiele sectoren waar informatie-technologie wordt geproduceerd. Dus juist de sectoren die samen met de sector waar productiemiddelen voor de fabricage van informatie-technologie worden vervaardigd, de drijvende kracht vormden van de conjunctuur in de negentiger jaren. In een artikel in maart jongstleden gaf *Le Monde* een overzicht van de betekenis van de nieuwe Pentagon-uitgaven voor bedrijven in de Silicon-Valley. Zo waren de aankopen van de VS-regering bij IBM met 25 procent gestegen; bij Silicon Graphics waren de verkopen aan het Pentagon in een jaar tijd van 20 tot 35 procent gestegen (7). En hoewel de regeringsopdrachten maar een klein deel vormen van de productie van informatietechnologie als geheel, hebben zij er zeker toe bijgedragen dat de genoemde sectoren weer wat zijn opgeleefd.

5.

De vraag is dus niet of olie- en wapenproductie Amerikaanse drijfveren tot oorlog vormden, maar veeleer of er niet nog andere vormen van eigenbelang een rol hebben gespeeld bij de oorlogsplanning. Het antwoord op die vraag is een volmondig ja. In de aanloop tot en sinds de oorlog zijn er op internet en in de pers meerdere artikelen verschenen over de relatie tussen het olie-vraagstuk en het dollar-vraagstuk. De tekorten

op de lopende rekening van de Amerikaanse betalingsbalans zijn sinds de Reagan-jaren meer dan vertienvoudigd, van zo'n 45 miljard dollar in het midden van de tachtiger jaren tot naar verwachting meer dan 600 miljard dollar dit jaar. Terwijl elke andere regering daarvan wakker zou moeten liggen, komt de VS tot nu toe gemakkelijk weg met die tekorten. Omdat de dollar het voornaamste internationale betalingsmiddel is, kan de VS zijn handelstekort dekken door dollars bij te laten drukken. Maar natuurlijk alleen zolang landen die naar de VS exporteren bereid zijn dollars te accepteren. Enkele jaren geleden besloot het regime van Saddam Hussein om over te stappen op de *Euro*, en begon betaling van zijn olie-exporten in de Europese munt-eenheid te eisen. Die stap was voor de VS-regering niet te pruimen. Stel dat steeds meer olie-exporterende landen hetzelfde gaan doen, i.e. ook overstappen op de *Euro*. De Amerikaanse regering zou in een verdomd lastig parket raken. Er zou snel een einde komen aan de gedwongen subsidiering van de VS-economie door de rest van de wereld (8).

De noodzaak van oorlog komt derhalve mede voort uit het wanbeleid dat de VS sinds de tachtiger jaren met betrekking tot zijn handelstekort heeft gevoerd. Dat wanbeleid bestaat echter niet alleen uit, met militaire macht afgedwongen, externe subsidiering. Want de VS heeft niet alleen een monsterachtig groot tekort op zijn betalingsbalans, maar is ook deels afhankelijk van buitenlandse geldschieters voor financiering van zijn staatsschuld. Onder Reagan werd er een bewust beleid gevoerd van het opdrijven van de rentestanden, ten einde buitenlands kapitaal ertoe te bewegen om staatsleningen te kopen op de Amerikaanse kapitaalmarkt. Dat beleid veroorzaakte een historische kentering. Terwijl de VS vanaf de Eerste Wereldoorlog decennialang een crediteurenatie waren, werd de 'supermacht' vanaf 1984 een land met een jaarlijks toenemende buitenlandse schuld. En hoewel de VS er in de negentiger jaren aan gewerkt hebben om een verdere escalatie te voorkomen, is het schuldenprobleem nooit echt opgelost. Volgens Frederic Clairmonte hebben buitenlandse geldschieters momenteel 42 procent van alle uitstaande Amerikaanse staatsleningen in handen (9). Bovendien zijn veel van de uitstaande leningen van buitenlands kapitaal *kortstondige* leningen, die vrij snel kunnen worden verkocht. Met andere woorden: hier bestaat het risico van een tweede kentering, naast de omschakeling van de dollar op de *Euro*. Ditmaal geënceneerd door buitenlandse geldschieters die plotsklaps besluiten Amerikaanse staatsleningen van de hand te doen. Voerden de VS wellicht oorlog uit economische *zwakte*, en om kritiek op zijn onverantwoorde economische beleid de kop in te drukken?

6.

Tot slot enig woorden over de afloop van de recente oorlog, i.e. over de bezetting van Irak door het gecombineerde invasieleger van de VS en Groot Brittannië. Hier moet nogmaals verwezen worden naar een van de *geveinsde* redenen voor het oorlogsgeweld. Met name neoconservatieve leden van de Amerikaanse regering hebben er in de aanloop tot de oorlog op gehamerd dat die de 'democratisering' van het Midden Oosten zou dienen. Die uitspraken waren daarom al verdacht, omdat de VS zich in het verleden veelvuldig heeft uitgelaten met dictatoriale regimes in het Midden-Oosten en elders, het regime van Saddam Hussein inkluis. Voorts werd de toewijding van de VS aan democratisering weersproken door de groeiende afstand tussen de VS en Iraakse

oppositiegroeperingen. Steeds meer Iraakse verzetsgroeperingen wendden zich voor de invasie af van de Amerikaanse oorlogsplannen. Uit de discussie in de VS over de bekostiging van Irak's 'wederopbouw' in februari/maart bleek dat de VS erop uit waren een grootschalige Amerikaanse legermacht in Irak te stationeren. Die zou driekwart gaan opslorpen van de 20 miljard dollar aan jaarlijkse 'wederopbouw'-kosten. Inmiddels zijn het Amerikaanse en Britse leger alom in Irak aanwezig, en er is geen sprake van een vroegtijdige beëindiging van de bezetting van het land. In plaats van door het Iraakse volk verkozen regeerders wordt het land nu door Amerikaanse heersers bestuurd.

Dat zelfbelang het voornaamste Amerikaanse motief vormde voor de oorlog blijkt wel het sterkste uit de wijze waarop de besluitvorming over cruciale economische vraagstukken in het na-oorlogse Irak is geregeld. De eerste aanzetten tot kolonisering van Irak's olie-reserves werden tijdens de invasie gemaakt, toen Amerikaanse en Britse troepen de prioriteit legden bij bezetting van de oliebronnen. Inmiddels zijn de contouren van het nieuwe beheer over Irak's olierijkdommen duidelijk. Op meerdere manieren is verzekerd dat VS de zeggenschap over de Iraakse olie in de toekomst zullen behouden. De inkomsten uit de productie en export van olie worden gestort in een fonds onder de door een Amerikaan geleide Iraakse centrale bank. Welliswaar is er een Iraakse 'minister' voor oliezaken aangesteld, maar zijn manoeuvreer-ruimte wordt door experts op 'nul' geschat. Bovendien is via een resolutie van de VN vastgelegd dat de VS 'gerechtelijke immuniteit' zullen genieten bij het beheer van Irak's brandstoffenrijkdom! (10) Er kan dus niet de minste twijfel over bestaan dat het Iraakse volk zijn beschikking over de eigen natuurbronnen voorlopig kwijt is, en dat de oorlog om Irak geleid heeft tot instelling van een 'moderne' vorm van kolonialisme. Naast het illegale karakter van de VS-doctrine van de 'preventieve aanval', en naast de gevaren die besloten liggen in het VS-beleid rond kernwapens, vormt ook de kolonialisering van Irak voor vredesactivisten een uitstekende reden om opnieuw de straat op te gaan.

Dr. Peter Custers
(theoreticus rond wapenproductie en wapenexporten/
campagnemedewerker XminY Solidariteitsfonds)
Leiden, 1 juni, 2003

Noten:

(1) Patrick Jarreau/Jacques Isnard, 'Washington Pris au Piegé des Armes de Destruction Massive en Irak' (*Le Monde*, 30 mei, 2003, p.2); (2) *NRC-Handelsblad*, 'Britse Topjuristen in Brief: Preventieve Aanval op Irak is Onwettig' (7 maart, 2003), Richard Falk, 'Washington Contre Bagdad. Les Nations Unies Prises en Otage' (*Le Monde Diplomatique*, december, 2002, p.1 en p.23); (3) *Le Monde*, 'L'Aveu Américain' (Editorial, 30 mei, 2003, p.10); (4) Karel Knip, 'Mininukes. Kleine Bommen Verlagen de Atoomdrempel' (*NRC-Handelsblad*, 31 mei, 2003, p.35); (5) *Le Monde*, 'Washington N'Exclut pas d'Employer l'Arme Nucleaire' (12 december, 2002); (6) Michael Klare, 'Veillee d'Armes Contre l'Irak. Les Vrais Dessesins de M. George Bush' (*Le Monde Diplomatique*, november, 2002, p.16-17); (7) Eric Leser, 'Les Commandes Publiques, une Manne Inesperee pour La Silicon Valley' (*Le Monde*, 19 maart, 2003, p.21); (8) Geoffrey Heard, 'The War on Iraq. Is the US and Europe Going Head to Head on World Trade Dominance?' (<http://www.radical.org/ratville/CAH/EnemyWithin.html>, 9 maart, 2003); (9) Frederic Clairmonte. 'Vivre a Credit ou le Credo de la Premiere Puissance Mondiale' (*Le*

Monde Diplomatique, april, 2003, p.20-21); (10) Marc Roche, 'Les Etats-Unis ont Acquis les Pleins Pouvoirs sur l'Exploitation des Hydrocarbures' (*Le Monde*, 28 mei, 2003, p.2).